

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1925.

Första kammaren.

Nr 8.

Lördagen den 7 februari.

Kammaren sammanträdde kl. 11 f. m.

Herr statsrådet *Nothin* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 33, med förslag till lag i anledning av Sveriges anslutning till de internationella konventionerna angående godsbefordring å järnväg samt angående befordring å järnväg av resande och resgods;

nr 36, angående tilläggspension åt pastorn och förste läraren vid centralfängelset å Härlanda Carl Fredrik Lindroth; och

nr 39, med förslag till förordning om fortsatt tillämpning av förordningen den 27 april 1923 angående rätt för Konungen att i visst fall åsätta särskild tullavgift.

Anmäldes och godkändes första lagutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 16, till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om fortsatt tillämpning av lagen den 31 maj 1918 innefattande särskilda bestämmelser angående rätten till inmutning inom vissa län.

Herr talmannen yttrade, att han efter samråd med andra kammarens talman finge föreslå, det första kammaren ville besluta att vid sammanträde onsdagen den 11 innevarande månad företaga val av

dels valmän jämte suppleanter för utseende av riksdagens justitieombudsman och riksdagens militieombudsman samt deras efterträdare,

dels ock valmän och suppleanter för utseende av revisorer och revisorssuppleanter för granskning av riksbankens avdelningskontors i orterna räkenskaper och förvaltning.

Detta förslag antogs.

Anmäldes och bordlades

statsutskottets utlåtanden:

nr 1, angående regleringen för budgetåret 1925—1926 av utgifterna under riksstatens första huvudtitel, innefattande anslagen till kungl. hov- och slottsstaterna; samt

nr 13, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning angående övergångsbestämmelser i anledning av blivande beslut om uppflyttning i lönegrad av vissa tjänster, som tillhört förutvarande andra normalgraden, m. m. jämte en i ämnet väckt motion;

Första kammarens protokoll 1925. Nr 8.

bevillningsutskottets betänkande nr 2, i anledning av väckt motion om utsträckning av tiden för återutförelse och ansökan om tullrestitution vid återutförelse av vissa varor m. m.; ävensom

första lagutskottets utlåtande nr 4, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 11 kap. 38 § rättegångsbalken.

Föredrogs, men bordlades ånyo på flera ledamöters begäran andra lagutskottets utlåtande nr 3.

Föredrogs ånyo statsutskottets utlåtanden:

nr 11, i anledning av vissa utav Kungl. Maj:t i statsverkspropositionen under fjärde huvudtiteln gjorda framställningar; och

nr 12, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning angående tillfälliga lönetillägg åt vissa vaktmästare och med dem jämförliga befattningshavare jämte en i ämnet väckt motion.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Vid förnyad föredragning av bevillningsutskottets betänkande nr 1, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av ett mellan Sverige och Polen avslutet handels- och sjöfartsavtal, bifölls vad utskottet i detta betänkande hemställt.

*Ang. ökning
av avbetalningslåne-
fonden.*

Föredrogs ånyo bankoutskottets utlåtande nr 6, i anledning av fullmäktiges i riksbanken framställning om ändrad lydelse av 13 och 25 §§ i lagen för Sveriges riksbank den 12 maj 1897 m. m.

I en till bankoutskottet avlåten, den 15 januari 1925 dagtecknad skrivelse hade fullmäktige i riksbanken hemställt, att utskottet ville föreslå riksdagen att för sin del antaga i skrivelsen intaget förslag till lag om ändrad lydelse av 13 och 25 §§ i lagen den 12 maj 1897 för Sveriges riksbank.

Fullmäktiges ifrågavarande förslag avsåg en höjning av avbetalningslånefonden med 3 miljoner kronor från 32 miljoner kronor till 35 miljoner kronor.

Tillika hade fullmäktige, under förutsättning att lag utfärdades i enlighet med förslaget, hemställt, att nu ifrågavarande ökning av avbetalningslånefonden måtte ske genom överföring av 3 miljoner kronor från 1924 års vinst till avbetalningslånefonden.

Utskottet hade i det nu föredragna utlåtandet på åberopade grunder hemställt att riksdagen, med bifall till fullmäktiges förevarande framställning, måtte besluta,

1:o) att för sin del antaga i utlåtandet infört förslag till lag om ändrad lydelse av 13 och 25 §§ i lagen den 12 maj 1897 för Sveriges riksbank; samt

2:o) att, under förutsättning av riksdagens bifall till vad under 1:o) föreslagits, omförmälda ökning av avbetalningslånefonden måtte ske genom överföring av 3 miljoner kronor från 1924 års vinst till nämnda fond.

Herr Trygger: Herr greve och talman, mina herrar! Vid remissdebatten tillät jag mig fästa uppmärksamheten på, att man för att få ned skatterna,

speciellt procentsatsen för inkomst- och förmögenhetsskatten, möjligen skulle kunna till statens inkomstsida överföra ett större belopp utav riksbankens vinst, än som i Kungl. Maj:ts proposition föreslagits, och det syntes mig, som om man kunde ifrågasätta, att detta belopp ifrån riksbanken till budgeten skulle kunna upptagas till 17 miljoner i stället för i den kungl. propositionen föreslagna 14 miljoner.

Nu har bankoutskottet framkommit med förslag om, att av riksbankens vinst 3 miljoner skulle överföras till den så kallade avbetalningslånefonden. Vinsten för 1924 på riksbankens rörelse utgör 17,905,568 kronor. Därjämte finnas odisponerade medel från föregående år till ett belopp av 999,455 kronor. Dessa belopp tillsammans utgöra sålunda cirka 18.9 miljoner kronor. Då nu enligt Kungl. Maj:ts beräkningar den vinst, som skulle tillgodokomma statsregleringen, upptages till 14 miljoner, skulle om dessa 3 miljoner överföras till avbetalningslånefonden, icke återstå mer än ett belopp av cirka 1,900,000 kronor. Användes detta för statsverkets behov, skulle det ej finnas kvar några odisponerade vinstmedel.

För att kunna bedöma, huruvida den föreslagna avsättningen till avbetalningslånefonden är lämplig eller ej, torde man böra erinra sig, att i 13 § i lagen för Sveriges riksbank av 1897 bestämdes ursprungligen visserligen icke, att en särskild avbetalningslånefond skulle upprättas, utan blott att man av riksbankens medel finge använda intill 25 % av grundfonden för avbetalningslån. Grundfonden var då 50 miljoner, och det belopp, som sålunda av riksbankens medel kunde användas till avbetalningslån, utgjorde högst 12.5 miljoner. Sedermera, 1902, skapades en särskild avbetalningslånefond, och denna fixerades till just maximum eller 12.5 miljoner. Därefter skedde icke någon ökning av denna fond förrän 1918, då den höjdes till 15 miljoner, 1919 till 18 miljoner, 1920 till 21 miljoner, 1921 till 25 miljoner, 1922 till 28 miljoner, 1923 till 30 miljoner samt 1924 till 32 miljoner, och nu är det föreslaget, att den skall höjas till 35 miljoner.

De medel, som tillgodokommit riksstaten från riksbanken, ha återigen under tiden tillmätts mera njugett. För 1916 och 1917 var det cirka 8 miljoner varje år, men under åren 1918, 1919, 1920 och 1921 erhöll riksstaten av kända skäl icke någon inkomst från riksbanken. Först 1922 blev det ett belopp av 3.5 miljoner, som överlämnades till statsverket, för första halvåret 1923 blev det 12 miljoner samt för 1923—1924 16 och för 1924—1925 14 miljoner. Nu är det fråga om 14 miljoner för nästa budget.

Det synes åtminstone mig, som om, när staten under de tider, då de enskilda oerhört hårt belastades i skatteavseende, icke fick någon inkomst eller blott en relativt obetydlig inkomst från riksbanken, det vore lämpligt att nu, då riksbanken ger en större avkastning, överföra mera avsevärda belopp till riksstaten för att därigenom i någon mån kunna få ned den hårda skattebelastning som vilar på vårt folk.

Dessa avbetalningslån ha ju åtskilligt berättigande, men å andra sidan är det väl icke riktigt, att man tillgodoser dem på de skattdragandes bekostnad, utan det bör ske en viss avvägning mellan å ena sidan låntagarnas intresse att få lån och å andra sidan de skattdragandes så beaktansvärda intresse att icke behöva digna under bördan av en oskäligen skattebelastning.

Jag kan sålunda för min del icke finna annat, än att det hade varit synnerligen lämpligt, om man i år, då avbetalningslånefonden ju redan stigit till ett belopp av 32 miljoner kronor, kunnat låta bli att avsätta något belopp till denna fond och i stället tagit ett större belopp för statsverkets allmänna behov, varigenom en möjlighet hade funnits att, jämte andra besparingar, som jag hoppas att vi kunna göra, något lätta på skattebördan.

Då utskottet emellertid är enhälligt, vill jag icke göra något yrkande. Jag

*Ang. ökning
av avbetalningslånefonden.*
(Forts.)

Ang. ökning
av avbetal-
ningslåne-
fonden.
(Forts.)

vill endast fästa uppmärksamheten därpå, att även om dessa tre miljoner gå till avbetalningslånefonden, kvarstår i alla fall ett belopp av 1,900,000 kronor av odisponerade vinstmedel, och av detta belopp skulle åtminstone någon del, exempelvis 1,5 miljon, kunna användas för att höja det belopp, som från riksbankens vinstmedel skall överföras till statsverket. Denna 1,5 miljon kunde ju då i någon mån, ehuru uppenbarligen alltför ringa mån, jämte övriga belopp, som genom ändrade inkomstberäkningar eller besparingar kunna åstadkommas, bidra till att minska den skattebördan, som så hårt tynger oss för närvarande.

Herr Gustafsson, Karl: Herr greve och talman, mina herrar! Då den föregående ärade talaren icke hade något yrkande i sak, skulle jag egentligen icke behöva säga många ord. Jag skall endast be att få beröra en omständighet och det var den passus i den ärade talarens anförande, där han omnämnde, att under åren 1916, 1917, 1918 och 1919 riksbanken icke lämnat någon vinst, att den under dessa år gått, så att säga utan förtjänst. Nu förhöll det sig så, att der de nämnda åren, med början 1916, användes de vinstmedel, som skulle gått till riksstaten, för avskrivningar å vissa slag av utländska statspapper. Dessa hade minskats i värde och man ville, att förlusten icke skulle bli alltför kännbar. Detta är förklaringen, varför riksbanken icke lämnat någon vinst de åren.

I övrigt vill jag säga, att denna avbetalningslånefond har under de år, den existerat, fyllt ett allmänt känt behov. Den föregående ärade talaren redogjorde för dess tillkomst, så att den saken behöver jag icke upprepa. Men jag vill framhålla, att den, som något känner till förhållandena ute på landsbygden, vet, att de mindre näringsidkarna och befattningshavarna i statstjänst, en del studerande m. fl. i anspråkslösa ekonomiska villkor, som ibland behöva ett någorlunda bekvämt och billigt avbetalningslån, hava i sådana fall hittills nästan alltid vänt sig till riksbanken. Där hava de erhållit lån med 2 1/2 års eller 5 års amorteringstid, ja, amorteringstiden har numera ökats, så att den i vissa fall kan gå upp ända till 7 år. Lånen i fråga hava under den gångna tiden blivit så väl skötta av fullmäktige i riksbanken, att därå i huvudsak icke uppstått någon förlust. Ty, såsom vi veta, är riksbanken, för att begagna det rätta uttrycket, ganska försiktig vid utlåningen och fordrar god säkerhet av dem, som söka dessa lån. Detta har gjort, att avbetalningslånefonden under senaste året lämnat en vinst på 1,508,325 kronor 24 öre. För de andra åren har jag här ingen statistik till hands.

Under sådana förhållanden må man icke förundra sig över, att utskottet — huru välbetänt det annars kunde vara, att låta hela vinsten ingå till statskassan — när nu lånebehov i landet i så hög grad förefinnes, denna gång gått med på fullmäktiges förslag att öka denna fond, och därför skall jag, herr greve och talman, be att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Björnsson: Då den förste ärade talaren förklarade sig skola avstå från att yrka avslag på bankoutskottets utlåtande, motiverade han detta därmed, att utskottet denna gång varit enhälligt. Det är ju då klart, att man icke nu skulle ha behövt taga till orda i saken, om det icke vore anledning att befara, att herr Tryggers anförande möjligen kunde komma att kasta skugga framför sig, så att man ett annat år finge bevittna, att bankoutskottet icke komme att stå enhälligt i fråga om ett förslag att fortfarande öka avbetalningslånefonden. Det är därför jag anser mig böra säga ett par ord i saken.

Bankoutskottets ärade vice ordförande har i sitt yttrande mycket utförligt från låntagarnas synpunkt motiverat behövligheten av den lånerörelse med avbetalningslån, som riksbanken bedriver. Men jag ber att få erinra om en annan sida av saken, som förefaller mig vara, även den, av stort intresse.

Med den erfarenhet jag har om verksamheten vid riksbankens avdelningskon-

tor har jag funnit, att det är huvudsakligen för att icke säga så gott som utslutande genom denna lånerörelse som riksbanken i landsorten har möjlighet att konkurrera med de enskilda bankerna och andra penningutlånande institut. Jag vill särskilt erinra om, att denna form av lån, som av riksbanken utlämnas, på andra håll allt mer och mer börjar försvinna för att ersättas av en annan låneform, nämligen de s. k. omslagsreverslånen. Men dessa äro för borgensmännen av en mycket ödesdiger innebörd.

Jag tror därför, att det vore synnerligen olyckligt, om icke riksbanken skulle fortsätta med denna rörelsegren i samma utsträckning som hittills. Jag tror verkligen det är av intresse ur många andra synpunkter än dem bankoutskottets vice ordförande ansåg nödvändigt att här anföra, att man icke drager in på denna gren av verksamheten eller möjligen låter den stagnera, då det ju kan påvisas, att ett utpräglat behov därav finnes i landet.

Vad sedan herr Trygger yttrade i fråga om möjligheten att i högre grad än som föreslagits i statsverkspropositionen och bankoutskottets utlåtande utnyttja riksbankens vinst, för årets statsreglering, vill jag nu icke uttala mig därom. Det förefaller mig mycket rimligt, att eftersom ingen del av riksbankens vinst med nödvändighet behöver reserveras för bankens egen verksamhet, denna vinst i sin helhet användes just för skatteutjämningsändamål. Men därför har man ju också andra möjligheter, ehuru jag icke velat opponera mig mot den härutinnan framförda synpunkten.

Herr Enhörning: Det synes, som om den förste ärade talarens anförande har haft ett fullt berättigande och det kan ju komma tider, då det blir jämförelsevis svårt att få budgeten att balansera. Därför synes det mig, att detta förslag icke bör, som hittills har skett enligt vad jag nu vill erinra mig, komma i början av riksdagen, utan bör man skjuta på denna fråga, tills budgeten i dess helhet skall uppgöras, så att man kan överblicka den och se, huruvida man har råd till ett dylikt ökande av denna fond eller icke.

Efter härmed slutad överläggning bifölls vad utskottet i förevarande utlåtanden hemställt.

Föredrogos ånyo andra lagutskottets utlåtanden:

nr 1, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad utbildningstid för värnpliktiga av 1925 års klass m. m.

Vad utskottet hemställt bifölls.

nr 2, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad tid för fullgörande av repetitionsövning för vissa värnpliktiga.

Utskottets hemställan bifölls.

Vid föredragning av de vid sammanträdet början avlämnade kungl. propositionerna hänvisades dessa, nr 33 till behandling av lagutskott, nr 36 till bankoutskottet och nr 39 till bevillningsutskottet.

Herr *Ekman, Karl Johan*, väckte en motion, nr 192, om visst tillägg till § 10 mom. 1 i ordningsstadgan för riksdagens första kammare.

Motionen hänvisades till kammarens första tillfälliga utskott.

Upplästes följande till kammaren inkomna ansökning:

Till riksdagens första kammare.

Med stöd av bifogat läkarbetyg får jag vördsamt anhålla om ledighet från riksdagsgöromålen under 4 veckor från denna dag.

Lilla Edet 5 febr. 1925.

Karl Sandegård.

Det åberopade läkarintyget var så lydande:

Att ledamoten av riksdagens första kammare herr kyrkoherden *Karl Sandegård* på grund av kraftnedsättning, förorsakad av sjukdomsfall i familjen, är i behov av ledighet från riksdagsarbetet tillsvidare, intygas härmed på heder och samvete.

Lilla Edet den 6 febr. 1925.

Oscar Liberg.
E. provinsialläkare.

Den begärda ledigheten beviljades.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 11,33 f. m.

In fidem
G. H. Berggren.

Tisdagen den 10 februari.

Kammaren sammanträdde kl. 3,30 e. m.

Justerades protokollen för den 3, 4 och 6 innevarande månad.

Anmäldes och godkändes bevillningsutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 17, till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av ett mellan Sverige och Polen avslutet handels- och sjöfartsavtal.

Anmäldes och godkändes bankoutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 20, till Konungen i anledning av fullmäktiges i riksbanken framställning om ändrad lydelse av 13 och 25 §§ i lagen för Sveriges riksbank den 12 maj 1897.

Anmäldes och bordlades bankoutskottets memorial nr 7, angående avskrivning av osäkra fordringar vid riksbankens huvudkontor samt avdelningskontor i Göteborg och Malmö.

Föredrogos, men bordlades ånyo på flera ledamöters begäran statsutskottets utlåtanden nr 1 och 13, bevillningsutskottets betänkande nr 2 samt första lagutskottets utlåtande nr 4.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 3,37 e. m.

In fidem
G. H. Berggren.
